

Héregi Erika¹

A meghagyás jelenlegi helyzete, a jogharmonizáció hiányának következményei

Current Situation of the Injunction, Consequences of the Lack of Harmonisation

Absztrakt

A honvédelmi szervezetek személyi kiegészítésének egyik feltétele különleges jogrendben, hogy a törvény alapján katonai szolgálatra tervezett személyek megfeleljenek a jogszabályokban meghatározott feltételeknek. A feltételek egyike az, hogy az érintett személy ne töltsön be olyan beosztást, amely meghagyásban van. A tanulmány bemutatja a meghagyás jelenlegi rendszerét, helyzetét és szerepét a honvédelmi szervezetek hadkiegészítésében. Megvizsgálja a katonai igazgatás szempontjából a különböző jogszabályokban meghatározottakat, rávilágít a hiányosságokra és pontatlanságokra, valamint ezek következményeire.

Kulcsszavak: meghagyás, katonai igazgatás, hadkiegészítés, személyi kiegészítés, hadkötelezettség

Abstract

One of the conditions for the personnel supplementation of national defence organizations in a special legal order is that persons planned for military service on the basis of conscription meet the conditions specified in the legislation. One of the conditions is that the person concerned does not hold a post that is in retention. The lecture presents the current system, situation and role of the order in the military supplement

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: heregi.erika@hm.gov.hu

of defence organizations. It examines the various pieces of legislation for the military administration and highlights shortcomings and inaccuracies and their consequences.

Keywords: *retention, military administration, military augmentation, personnel supplementation, conscription*

A meghagyás rendszere

A honvédelmi szervezeteket, készenlétük fokozása után hadi állományra töltik fel, amely állomány nagyobb, mint a békeidőszaki személyi állomány. A feltöltést alapvetően három különböző csoportból hajtják végre:

- hadkötelezettség idején katonai szolgálatot vállalt honvédelmi alkalmazottakból,
- önkéntes tartalékosokból,
- hadkötelesekből.

A hadkötelesek közül csak olyan személy hívható be katonai szolgálatra, aki katonai szolgálatra alkalmas, illetve az igénybevételére vonatkozóan nem áll fenn kizáró ok. A kizáró okok egyike, ha az adott hadköteles meghagyásban érintett beosztást, munkakört tölt be.² A meghagyás rendszere jelentős mértékben hozzájárul Magyarország lakossága ellátásának és az ország folyamatos működésének különleges jogrendi biztosításához, amely magában foglalja a lakosság alapvető élelmiszerrel, gyógyszerrel, ruházati, ipar- és közszükségleti cikkekkel, valamint alapvető köz- és egészségügyi szolgáltatásokkal való ellátását, illetve az ország közigazgatási rendszerének zavartalan működését, amellyel közvetlenül biztosítja a gazdaságmozgósítás alapvető feladatainak végrehajtását.³

A fent említettek folyamatosságát az biztosítja, hogy az érintett cégek, szervezetek, személyek jogszabályban vagy az illetékes megyei/fővárosi védelmi bizottság határozata által meghagyásba kerülnek, kijelölve arra, hogy a civil lakosság ellátásában folyamatos szerepet kell játszaniuk. A kijelölt szerv, szervezet, illetve egyéni vállalkozó kijelöli azon munkaköröket, álláshelyeket, amelyekre a honvédelmi feladatainak folyamatos végrehajtására feltétlenül szüksége van,⁴ és ezáltal az azt betöltő, hadkötelezettség idején törvény által katonai szolgálatra kötelezhető személy ideiglenesen nem behívható kategóriába kerül,⁵ tehát *meghagyják a munkakörében*.

Itt szükséges megjegyezni, hogy nem minden meghagyásba bevont szervnél meghagyásra kijelölt munkavállaló mentesül közvetlenül jogszabály alapján a polgárvédelmi kötelezettség teljesítése alól.⁶ Ezen felül a mentesítést a munkavállaló kérelmére az állandó lakóhelye szerinti polgármester adhatja meg legfeljebb egy év időtartamra.⁷

² Hvt. 5. §.

³ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 3. § c)–d) pontja alapján.

⁴ 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet.

⁵ 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet.

⁶ 2011. évi CXXVIII. törvény 54. § (1) bekezdésében meghatározott szerveknél lévő, vagy adott munkakört betöltő munkavállalók.

⁷ 2011. évi CXXVIII. törvény 54. § (3) bekezdés c) pontja alapján.

Szervezet, illetve személy jelenleg két módon kerülhet meghagyásba: jogszabályban történő felsorolás alapján, illetve a területileg illetékes megyei, illetve fővárosi védelmi bizottság által kiadott határozatban. Jogszabályban három különböző típust jelölnek ki:

1. különösen fontos beosztást betöltő személyek, különös tekintettel a következő két csoport vezetőire – I. kategória;
2. országos hatáskörrel rendelkező szervek, szervezetek, amelyek Magyarország teljes területén rendelkeznek illetékességgel egy adott feladatkör végrehajtására (például Magyar Posta, rendvédelmi szervek, központi közigazgatási szervek) – II. kategória;
3. az ország egész területén azonos feladatot ellátó szervek, szervezetek, mint például önkormányzatok, iskolák, egészségügyi intézmények – III. kategória.

A II. kategória lehetőséget teremt a miniszterek számára, hogy az ágazati területüket érintően meghagyásba jelöljenek ki további szervezeteket, amelyek különösen fontos feladatot hajtanak végre.⁸ A megyei, fővárosi védelmi bizottságok a helyi (járási) védelmi bizottságok javaslata alapján az adott megyében, illetve a fővárosban lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárok olyan típusú ellátását biztosítják, amely országos illetékességű, illetve az ország területén azonos megnevezéssel, de területileg illetékes szervekkel, szervezetekkel nem biztosítható. Ennek egyik fő területe a lakosság romlandó élelmiszerekkel való ellátása (ebből adódóan például pékségek kijelölése).

A meghagyásba bevont szervezetek a kijelölő jogszabályból való törléssel, illetve a védelmi bizottság által kiadott megszüntető határozat kiadásával kerülnek ki a meghagyás rendszeréből.

Meghagyásba bevont szervek feladatai

A meghagyásba bevont szerv első lépésként ki kell hogy jelölje a meghagyásban érintett munkaköreit. E kijelölő irat alapján kell hogy elkészítse az adatszolgáltatását, amelyet – meghatározott időközönként, illetve változás esetén – meg kell küldenie a katonai igazgatás központi szerve részére, illetve amennyiben van, az őt kijelölő szerv (minisztérium, megyei, fővárosi védelmi bizottság) részére. Az adatszolgáltatásban fel kell tüntetni egy felelős személyt, aki kapcsolattartóként megkereshető az adatszolgáltatás tartalmát illetően.

Meghagyásba bevont szervek ellenőrzése

A meghagyásba bevont szervek békeidőszakban és különleges jogrendben is ellenőrizhetők. A II. kategóriába tartozó szervezetet a Magyar Honvédség Parancsnoksága, a III. kategóriába kijelölt szervezeteket és egyéni vállalkozókat pedig a kijelölést végrehajtó védelmi bizottság ellenőrizheti. Az ellenőrzés hatósági eljárás, tehát előre bejelentve, amennyiben szükséges, felhatalmazás bemutatásával történik. Az ellenőrzés keretén

⁸ 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet I. melléklet II. kategória 18. alkategória.

belül ellenőrizhetők a meghagyásba bevont szervek által végrehajtott feladatok, illetve hadkötelezettség idején a meghagyásba kijelölt munkakört betöltő hadkötelesek.

Meghagyásra vonatkozó nyilvántartások, adatkezelések

A meghagyásba bevont szervekre vonatkozóan az általuk megküldött adatszolgáltatások alapján nyilvántartást vezet a katonai igazgatás központi szerve, illetve az általa kijelölt szervek és egyéni vállalkozók tekintetében a megyei, illetve a fővárosi védelmi bizottság.

Az önkéntes tartalékos katonai szolgálat és a meghagyás

Az önkéntes tartalékos jogviszony keretén belül vállalt tényleges katonai szolgálat és a meghagyás egy személy vonatkozásában egy időben nem elrendelhető, ezért a meghagyásba kijelölt munkakört betöltő személyeknek önkéntes tartalékos jogviszony létesítése alapvetően nem lehetséges, viszont a miniszterek, illetve a védelmi bizottságok által kijelölt szerveket és egyéni vállalkozókat kivéve mégis lehetséges, amennyiben azt az önkéntes tartalékos, illetve a szolgálatra jelentkező számára a honvédelmért felelős miniszter engedélyezi. Ehhez az érintett személynek be kell nyújtania a katonai igazgatás központi szervéhez a miniszternek címzett kérelmet, amelyhez csatolnia kell a munkáltatójának javaslatát. A katonai igazgatás központi szervének parancsnoka a kérelmet a véleményével együtt szolgálati úton felterjeszti a miniszterhez. Ha a miniszter a kérelmet elutasítja, a már fennálló önkéntes tartalékos jogviszonyt meg kell szüntetni. Az önkéntes tartalékos állományba jelentkező személy esetén, amennyiben a munkáltatója olyan meghagyásba bevont szerv, amelynek meghagyásba kijelölt munkakört betöltő munkavállalója részére engedélyezhető az önkéntes tartalékos jogviszony, a katonai igazgatás területi szerve írásban megkeresi a munkáltatót, hogy nyilatkozzon, a jelentkező személy meghagyást érintő munkakört tölt-e be. Pozitív válasz esetén a jelentkezőt tájékoztatják, hogy milyen módon létesíthet önkéntes tartalékos jogviszonyt.

A meghagyásba kijelölt munkakört betöltő önkéntes tartalékos különleges jogrend elrendelése után nem hívható be tényleges katonai szolgálatra, a fennálló tényleges szolgálatból el kell bocsátani.

Jogszabályi anomáliák és következményeik

A meghagyásba bevont szerv fent említett adatszolgáltatására vonatkozóan két jogszabály, egy törvény és egy kormányrendelet is tartalmaz szabályozásokat. Ez nem is okozna problémát az adatszolgáltatóknak, ha azok az részek, amelyek mindkét szabályozásban megtalálhatóak, ugyanazt tartalmaznák. Jelenleg viszont nem ez a helyzet. Az adatszolgáltatás vonatkozásában eltérő adatköröket határoztak meg.

1. A kormányrendelet – amely 2011-től 2020-ig egyedüli jogszabályként szabályozta a meghagyásba bevont szerv feladatait a katonai igazgatás rendszere felé, külön adatszolgáltatást határoz meg a hadkötelezettség fennállásának időszakára, illetve békeidőszakra. Békeidőszakban a meghagyásba bevont szervnek meghagyási jegyzéket kell megküldenie, amely tartalmazza a szervezetre vonatkozó adatokat, illetve a meghagyásba bevont munkaköröket. Hadkötelezettség idején viszont meghagyási névjegyzék megküldését határozták meg, amelyben a békeidőszaki adatszolgáltatásban szereplő adatok mellett egy névjegyzék is szerepel, amely tartalmazza a kijelölt munkaköröket betöltő hadkötelesek személyes adatait.⁹

Itt meg kell jegyezni azt is, hogy nincs meghatározva, hogy a katonai igazgatás központi szerve a kapott adatokat mely nyilvántartásába kell hogy bedolgozza. Valószínűsíthető, de a jogszabályok változásából adódóan nem minden időszakban egyértelmű, hogy a meghagyással kapcsolatos nyilvántartásokba kerülnek az adatok.

2. A honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról szóló 2013. évi XCVII. törvény 2019. december 31-ig hasonlóan szabályozta az adatszolgáltatást, viszont 2020 elejétől már minden időszakra vonatkozóan adatszolgáltatást írt elő a hadköteles nyilvántartás felé a meghagyásra kijelölt munkakört betöltő hadkötelesek tekintetében, illetve 2021. január 1-jétől a meghagyással kapcsolatos nyilvántartások felé is hasonlóan határozott. Ezt az adatszolgáltatást a kijelölt időpontokon túl 8 napon belül minden olyan esetben is meg kell küldeni, amikor annak adattartalmában változás következik be, amely nagy adminisztrációs terhet ró rájuk, mivel ha egy meghagyásra kijelölt munkakörben változik a hadköteles személye, az új adatszolgáltatást jelent, ami egy nagy létszámú szervezetnél heti rendszerességgel is előfordulhat.

Az adatszolgáltatás teljesítésekor további problémát okoz az, hogy a két jogszabály nem követi a munkavállalók pozícióinak lehetséges általános megnevezését. A munkakörök mellett már megjelentek az álláshelyek is (például a minisztériumokban), amelyeknek például nincs konkrét megnevezése, csak egy azonosítója, valamint ha szó szerint vesszük a jogszabályokban meghatározott szolgáltatandó adatok körét, az erre már nem terjed ki.

Az anomáliák sorát bővíti az a tény is, hogy mindkét jogszabály alapján a meghagyásba bevont szervezet adataira vonatkozóan is kell adatot szolgáltatni, viszont azok nem teljesen megegyezők. Ezzel egy időben a kormányrendelet pontosan meghatározza az adatszolgáltatások formátumát, viszont a törvény nem tartalmaz erre vonatkozóan részletes szabályozást.

Az adatszolgáltatás teljesítését nehezíti az a tény, hogy a kormányrendelet szerint közvetlenül kell megküldeniük az adatszolgáltatóknak a Honvédség katonai igazgatási és központi adatfeldolgozó szerve részére, viszont a honvédelmi törvény szerint, ha a szervet honvédelmi adatkezelő szerv jelölte ki meghagyásra, vagy a kijelölés egyéni

⁹ 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet I. melléklet.

határozattal történt, az adatszolgáltatást a kijelölő szervén keresztül kell megküldeni.¹⁰ További nehezítő körülményként jelentkezik az a tény, hogy a 2013. évi XCVII. törvényben meghatározott adatszolgáltatás adattartalmát a honvédelmi adatkezelő szervek a 2011. évi CXIII. törvény alapján nem teljes mértékben kezelhetik, ezáltal a két törvény adatvédelmi, adatkezelési szempontból is ellentmondást tartalmaz, emiatt a meghagyásba bevont szervek jogásaiban és adatvédelmi tisztviselőiben is kérdések merülhetnek fel, hogy melyik adatszolgáltatást teljesítsék és pontosan milyen módon.

Lehetőségek

Magyarország Alaptörvényének 2022. november 1-jén hatályba lépő kilencedik módosításával várhatóan egyidejűleg hatályba lép a már kihirdetésre került új honvédelmi törvény.¹¹ Ez a törvény természetesen rendelkezni fog végrehajtási kormányrendelettel, és ezen új törvény alapján szintén ki kell adni egy új, a honvédségi adatkezelést is magában foglaló törvényt is. Mint már említettük, a hatályos kormányrendelet és a honvédségi adatkezelésről szóló törvény szabályozza jelenleg is a meghagyás katonai igazgatással kapcsolatos feladatrendszerét, tehát pár hónapon belül lehetőség nyílik a fennálló jogszabályi anomália rendezésére. Amennyiben e három jogszabályban meghatározottakat összehangolják, egyértelművé válhat a meghagyásba kijelölt szervezetek feladatrendszere.

Összegzés

A meghagyásba bevont szervek kiemelten fontos szerepet játszanak a gazdaságmozgósítás rendszerében. Általuk országos és területi szinten minden időszakban biztosítottá válik az ország működése, a civil lakosság ellátása, emiatt kiemelten fontos, hogy más feladatra az adott szerv által kijelölt munkavállaló ne legyen igénybe véve, beleértve ebbe a katonai szolgálatra való igénybevételt is, mind a hadkötelesek, mind az önkéntes tartalékosok tekintetében. A jelenleg hatályos jogszabályok alapján elmondható, hogy a meghagyásba bevont szervek kijelölése pontosan szabályozott, viszont az ebből adódó feladataik a jogharmonizáció hiánya miatt sajnos nem egyértelműen meghatározottak. Ennek következményeképpen a számukra előírt adatszolgáltatások adattartalma és a megküldési határidők sem egyeznek, tehát több formában és gyakorisággal küldhetik meg azokat, ami nagymértékben befolyásolja a Honvédség katonai igazgatási és központi adatfeldolgozó szerve által vezetett katonai igazgatási nyilvántartások vezetésének pontosságát és naprakészségét. A közeljövőben jogszabályváltozásokkal ez az állapot rendezhető, amivel nemcsak a nyilvántartásokat végző szervezetek, hanem a meghagyásba bevont szervek, szervezetek feladatainak végrehajtása is megkönnyíthető.

¹⁰ 2011. évi CXIII. tv. 34/I. § alapján.

¹¹ 2021. évi CXL. törvény.

Jogi források

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

2013. évi XCVII. törvény a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról

131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról

290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról